

ՍՈՆԱԲ ԾՆՈՐՆԵՐԻ ԳԵՇԵՐՈՐԱՆ

Շունչը եզներուն
Գեղմը գառներուն
Յարդը մըսուրին
Շունչը երկրին մէջ
Շունչը աստղերուն
Առած է մարմին
Յաւով ու սիրով

Բեթղեհէմի երկընքին տակ ոչ մէկ ատեն
Բեթղեհէմի ծառերուն տակ ոչ մէկ ատեն
Բեթղեհէմի գիշերին մէջ ոչ մէկ ատեն
Սէրը աշխարհի շրջագծումբ
Աշխարհի տրտում երազանքի պայծառութեամբ
Կեանքին պարտէզը մըտած էր խունկի լուսեղ
[մատուցումով
Եւ անոր հետ սիրոյ վըճիտ սիրոյ անհուն ցը-
[նորքին հետ

Շունչը եզներուն
Գեղմը գառներուն
Յարդը մըսուրին
Բեթղեհէմի գիշերին մէջ նոր իմաստով մը յա-
[րուցումով

Նոր մարդկութեան մը սրտին շուրջ
Կը հիւսէին գեղեցկութիւն մը նորաստեղծ
Ո՛ւր կը յանգէր լոյսը ծաթող ամէն քարէ
Ամէն շուրի հայելիէն
Ամէն ծառի տերեւոյթէն լոյսը բացուող
Ո՛ւր կը տանէր ինչ հեքեաթի ճըրագներուն
Ո՛ւր կը տանէր ինչ բերկրանքի մատեաններուն
Ինչ ըզձանքի ինչ համբոյրի կըրակներուն
Լոյսը ցայտող ամէն քարէ
Ու քարեղէն ամէն ամէն կերպարանքէ
Լոյսը բացուող ամէն ձեռքէ աղօթածոյլ
Ո՛ւր կը տանէր ինչ թափօրի գիշերական
Ինչ ուխտաւէտ ուղեւորի մըտայլ ու հոծ հո-
[գիին մէջ

Յուրը վըճիտ իր խորհուրդին

Տըղան որուն ոտքին առջեւ ծնրադիր
Թագաւորները եկան
Տըղան որուն խունկ եւ ըստաշխ ձօնեցին
Ու սափորներ մեղրի իւղի սափորներ
Տըղան որուն մարմինն եզներ տաքցուցին

Տըղան որուն սիրտը խորհունկ կը արոփէ
Պարտէզին մէջ աստղերուն
Ինչո՞ւ ծընաւ — ծաղիկներուն հարցուցէք
Աղքատներուն հարցուցէք
Որը տղաներուն հարցուցէք
Ու գալկահար կոյսերուն
Արտասուացող հոգիներուն հարցուցէք
Ու ճրագներուն որ կը վառին սուգի մէջ
Ու ձեռքերուն որ կը ձուլուին հրաժեշտով
Ու բիբերուն որ մըռայլով կը լեցունին

Տըղան ծընաւ որպէսզի մօտն այս երկրին
Սրտի մը պէս ուրիշ սրտի մը դիմաց
Երկինքը ջինջ բաբախէր
Իր կրակներով իր խորհուրդի բոցերով
Տըղան ծընաւ որպէսզի օձը բարի
Տատրակներուն հետ ապրէր
Որպէսզի մարդը մանկութեան արեւէն
Չըհեռանար տարիքով
Բեթղեհէմի ձիթենիներն այն ատեն
Դառնն իւղով ինչ քաղցրութիւն կու տային
Ինչ բերկրանք էր ձայներուն մէջ տուններուն
Խուճապ մը կար հոգիներուն մէջ լոյսի
Թաւ ու խորունկ արբեցումով երկնային
Մագերուն մէջ կոյսերուն
Նոր ծաղիկներ կը բուրդէին — ձայն մը կար
Անոնց հոգին դրդող վըճիտ ըզձանքով
Ան սօսափ չէր տերեւի
Ո՛չ ալ կարկաշը բիւրեղեայ շուրերուն
Չայնը կու գար Երկընքէն
Ատեղալար արծազանգի մը նըման

Հովիւներ կ'իջնեն
Իրենց հօտերով
Ինչ տօն է ձիւնի
Ինչ տօն է լոյսի
Երա՞զ է արդեօք
Հովիւներ կ'իջնեն
Լըռութեան ճամբէն
Աշխարհի լըռութեան
Ըսպիտակ ճամբէն
Որ սրտի ձայն է
Օգին մէջ անցնող

կէս վարդագոյն կոկոններով, բոլորն ալ
ծովագոյն կապոյտ յատակի վրայ: Երկու
խորաններն ալ, գեղարուեստի տեսակէ-
տով, խնամուած գործեր չեն: Կիսախո-
րան՝ հատ մը միայն կայ, էջ 140 բ., բուն
բարեկենդանի կանոնին գլուխը, փոքրա-
ղիւր, լեղակագոյն յատակի վրայ, հինգ
վարդեակներով, և մեծ խորաններու ճա-
շակով: Հոս կարելի չէ առանց յիշատա-
կութեան անցնիլ Տէր Ղազար քաջ գրիչ
և արուեստագէտին համբերատար, տքնա-
ջան և յարատեւող ոգւոյն վրայ հազուա-
դէպ կարողութիւններ, որոնցմէ գուրկ է
նեղկայիս, աւանդ, մեր քահանայութեան
մեծագոյն մասը: Այս ճաշոցը կը մնայ
զայն գրողին ու ծաղկողին արժէքաւոր եր-
կերէն մին՝ ուրիշ պատկառելի աշխատու-
թեանց կարգին: Ճաշոցին ստացողն է եղած
Ուրֆացի ոսկերիչ Մկրտիչ, որ իր ծնողաց
Բախտիարի և Տօնախաթունի, և իր Դա-
ւիթ—Սարգիս և Խաչատուր եղբայրներու
յիշատակին համար կը կանգնէ այս ան-
շնջելի կոթողը, իբր կենդանի արձան
մարդկային անցաւոր կեանքին, ըստ դաւ-
թեան բանի: Չեռագիրս վերստին կազ-
մուած է, նորոգուած և Ս. Աստուածածին
եկեղեցին դրուած մահտեսի Յակոբի կող-
մէ, ի յիշատակ իւր և իր հօրը՝ Ապուր-
հատին և մօրը՝ Մարթային և բոլոր մեր-
ձաւորներուն: Ճաշոցս գրուելէն ճիշդ
հարիւր տարի յետոյ, 1737ին պանդխտու-
թեամբ եկած Հալէպ հաստատուած են
կարնեցի խումբ մը ազգայիններ, և բնա-
կած Չըղըըն խանի մէջ, երեք չորս ա-
միս: Զարմանալի է որ սոյն պանդխտ
հայերը, խանին մէջ իրենց պարապոյ ժա-
մերը աղօթքով և սուրբ Գրքի ընթերցու-
մով անցընելու համար արտօնութեամբ
խան տարած են ճաշոցս և ըստ այնմ ալ
արձանագրութիւն թողած անոր Յրդ դա-
տարկ թուղթի առաջին էջին վրայ: Կաս-
կած չկայ որ այս պանդխտ հայերը
Երուսաղէմ ուխտի երթալու առթիւ իրենց
խիղճն ու միտքը պատրաստել փափաքած
են նման հոգեշահ ընթերցումներով:
Դ. — 1639ին, դարձեալ, Տէր Ղա-

զար քահանայ Հալէպի մէջ կը գրէ ու կը
ծաղկէ, իրենց օրինակէն, մահտեսի Սա-
թարի խնդրանքով և ծախքով, մեր ձեռա-
գրաց մատենադարանի թիւ 148 մեծաղիւր,
դժուարատար Յայամառաքը, երկսիւն,
1460 էջնոց հսկայ գործ մը, որ կը կրէ
117 հին թիւը: Մեծութիւնն է՝ 42 X
27 1/2 X 12 հրդմը: Գրութիւնը՝ երկսիւն,
տողը 35, նիւթ՝ բամբակեայ թուղթ, ու-
ղորկ, տոկուն, դեղնորակ և մագաղաթի
նման: Կազմ՝ տախտակեայ կաշեպատ, շա-
գանկագոյն, միայն թիկունքով: Մագա-
ղաթեայ պահպանակներ չունի: Հանգա-
մանը ոչ նպաստաւոր. կազմը կիսովին
քայքայուած և կողքի երեսներն ու քա-
մակը մաշած՝ տեղ տեղ փայտեայ մասը
երեւալու աստիճան: Բուն հատորը ան-
պակաս. սկիզբէն և վերջէն երկու տաս-
նեակ թերթեր կարէն ելած բայց կորսուած
չեն: Հատորիս գեղարուեստական մասը
անփնաս, ոչ մի խորան կամ լուսանցա-
զարդ կամ սկզբնատառ կորսուած կամ
փնասուած է: Հետագայ ընթերցող մը ուշա-
գրաւ սրբագրութիւններ է կատարած, բա-
ռեր, ընդհանրապէս յատուկ անուններ,
քերեկով և վրան անձաշակօրէն նորը գրե-
լով: Բովանդակութեան ցանկը փոխանակ
սկիզբը դնելու, ինչպէս այլուր, վերջը
դրուած է: Եւ որովհետեւ ընդարձակ հա-
տորս թուագրուած չէր և մեր կողմէ թուա-
գրուեցաւ, կարելի է ենթադրել որ այդ
ցանկը նախապէս սկիզբը դրուած և ապա
փոխադրուած ըլլայ իր այժմեան տեղը,
որովհետեւ անոր բոլոր թերթերը կարէն
ելած ու շարժական դարձած են: Դա-
տարկ թուղթ չկան: Վերնագիրը, առա-
ջին խորանին տակ, էջ մէկ, երեք տող
են. առաջին տողը զարդագիր է, իր սկզբ-
քնատառը մեծաղիւր թուշնագիր ըլլալու պայ-
մանաւ, մանուշակագոյն կարմիր և լեղա-
կագոյն խառն գոյներով, սովորական, ան-
արուեստ: Երկրորդ և երրորդ տողերը
պարզ երկաթագիր են, անարուեստ, մութ
և բաց կարմիրով: Երկրորդ խորանին տակ,
էջ 547, կայ տող մը վերնագիր միայն,
երկաթագիր, մանուշակագոյն կարմիր:

Երրորդ խորանին տակ վերնագիրը երկու տող են, երկաթագիր, առաջին տողը մանուշակագոյն կարմիր, իսկ երկրորդը արևմտագոյն: Գիրը՝ նորաձեւ բոլորագիր, երկնկեկ, սեւ, թանձր ու փայլուն մեղանով, վայելուչ և միաձեւ: Խորագրաձեւ բոլոր ծանօթութիւնները սիրուն բոլորագիր են, կարմրագեղ: Սկզբնատառը շատ սիրուն զարդագրեր են, թռչնագրով խառն, մեծադիր, գունագեղ, լեզակի և մանուշակագոյն կարմիր ծաղկումներով: Ներքին գլխագրերը երկաթագիր են, միշտ կարմրագեղ: Լուսանցագրերը շատ են, 360/չափ, այսինքն մէկ մի ճառի սկիզբը, գրեթէ առանց բացառութեան երկգոյն, մութ լեզակագոյն և մանուշակագոյն կարմիր և սովորական զարդաձեւերով: Թէեւ ներկի առատ վառնում կայ. բայց իբր արուեստ կիսատ են:

Ե. — 1640ին, Տէր Ղազար քահանայ Հալէպի մէջ կ'աւարտէ մեր ձեռագրաց մատենադարանի թիւ 34 Աւետարանը, մահտեսի խաչերի և կնոջ Հռիփսիմէի խնդրանքով, որոնք զայն կը նուիրեն Տէր Մարգար քահանային: Չեռագիրս ունի 239 թուղթ. մեծութիւնն է $20,7 \times 5\frac{1}{2} \times 4$ հրդմըր, երկսիւն գրութեամբ և 19 տողնոց էջերով: Ունի լաւ յղկուած թուղթ, կաշեպատ կազմ, փայտեայ, թիկունքով և լանջով: Կողքերուն վրայ գտնուած բեւեռի հետքերէն կ'երեւայ որ առեւնօք արծաթապատ եղած է: Մագաղաթեայ պահպանակը չկան: Չեռագիրս խնամով պահուած հատոր մը պիտի ներկայացնէր, եթէ երբեք մեզի անձանօթ պատճառով մը անոր առաջին մասը, որ պիտի գրաւէր հատորին $\frac{1}{3}$ րդ մասը՝ բոլորովին ինկած ու անհետացած չըլլար: Ինկած մասն է Մատթէոսի Ա. գլուխէն մինչեւ նոյնին ԻԵ. 23րդ համարը: Խրաքանչիւր Աւետարան ունի իր յատուկ բովանդակութիւնն ու նախադրութիւնը: Ի վերջ Յովհաննու Աւետարանին կայ « իրը կնոջն շնացելոյ » մասը: Հատորը, իր թուղթէն, սկիզբը՝ երբեք և վերջը դատարկ չորս թերթ ունի, որոնք պահպանակի դեր կը կատարեն

և հաւանաբար թողուած ըլլան ծանօթագրութեանց համար: Գիրը սեւ մեղանով բաւական յաջող բոլորագիր է: Հատորս դժբախտաբար բոլորովին զուրկ է գեղարուեստական արժէքէ: Ըստ գլխաւոր յիշատակարանին, Աւետարանս գրուած է 1640ին, Կիլիկիոյ Տէր Սիմէոն Սերաստացի կաթողիկոսին և Հալէպի Առաջնորդ Տէր Յակոբ քաջ բարունապետին օրով. ձեռագրիս գրութեան, ծաղկումին ու թուղթ կոկեղուն աշխատած են Տէր Ղազարի Մուրատ, Պաղտատար և Սարգիս գաւակները: Տէր Մարգար քհյ. ի նուիրուած այս Աւետարանը ապա սեպհականութիւնը դարձած է Տէր Սողոմոն քահանային, որ զայն դրած է Ս. Քառասունք եկեղեցին:

Մանրանկարը չկան, նոյնպէս կիսախորանք: Ունի միայն երեք խորան. առաջինը՝ էջ մէկ, թանձր և տգեղ լեզակի վրայ պատատուն չորս վարդեակներու մէջ զոցուած մեծ քառանկիւն մը, վայելչաձեւ ճակատով, որուն վերեւ զուգահիժ շրջանակ մը կայ, առանց մանրանկարի, բոլորովին սպիտակ: Երկրորդը, էջ 547, աւելի նրբարուեստ է. դարձեալ լեզակագոյն յատակի վրայ մանուշակագոյն կարմիր բազմաթիւ քառակներ կան, խաչաձեւ վարդեակներով: Այլ աւելի նուրբ է Յրդ խորանը, էջ 907, ուր լեզակագոյն յատակի վրայ նրբագիծ բազմաթիւ քառակներ կան, սրտաձեւ զոյգ տերեւներու վրայ բացուած մեկոնեաներով:

Զ. — 1642ի առեւնները, Տէր Ղազար քահանայ Հալէպի մէջ կը գրէ մեր ձեռագրաց մատենադարանի թիւ 91 Մաշտոցը, 190 թերթերէ բաղկացած և $17 \times 13 \times 4\frac{1}{4}$ հրդմըր. մեծութեամբ: Գրութիւնը միասին է, էջերու տողերը 17, նիւթը բամբակեայ հասարակ թուղթ, կազմը՝ արեւելեան, տոկուն, տախտակեայ, շագանակագոյն կաշեպատ, լանջով և թիկունքով: Կոնակի երեք կաշեայ ճարմանդներէն երկուքը ինկած: Երկու կողմերու բեւեռահետքերէն կ'երեւայ որ մատենաս արծաթապատ եղած է: Մագաղաթեայ պահպանակը երկուական թերթ, սկիզբն ու վերջը, Ա.

ւետարանի մասերով: Շնորհիւ հատորիս տոկուն կազմին և յաջորդական նորոգութեանց, հատորս ընդհանրապէս լաւ պահուած է. ցեցի կամ մկան աւերի հետքեր չկան, բայց ներքին մասը բորբոսած և թեթեակի խոնաութիւն տեսած է: Չեռագիրս գեղարուեստական արժէքէ ընդհանրապէս զուրկ է: Դժբախտաբար զըլխաւոր յիշատակարանն ինկած ու իսպառ կորսուած ըլլալուն, զըջութեան բուն թուականն ու ստացողը յայտնի չեն. բայց յայտնի է երկրորդ ստացողը, մահտեսի խաչատուր, որ այս մաշտոցը Ս. Քառասունք եկեղեցին յիշատակ կը դնէ, իր և ծնողացը՝ մահտեսի Սատախի և Վարդիթիւնի հոգուն, յիշելով մղտեսի Հալուր և Անդրէաս եղբայրները, կողակիցը, աղջիկները և առ Աստուած փոխեալ Սատախէ պատանի գաւակը: Մաշտոցիս վերջին կազմողն է Զէյթունցի Սարգիս կրօնաւոր:

Ե. — 1645ի առեւնները, Տէր Ղազար քաջ քահանայ Հալէպի մէջ կը գրէ ու հաւանաբար կը ծաղկէ ալ մեր ձեռագրաց մատենադարանի թիւ 93 Մաշտոցը, հին զաղափարէ մը օրինակելով: Ունի 156 թերթ, մեծութիւնն է $17\frac{1}{2} \times 13 \times 5\frac{1}{2}$ հրդմըր: Գրութիւն միասին, տողը 17, նիւթը բամբակեայ հասարակ թանձր թուղթ: Կազմը՝ արեւելեան, տախտակեայ, շագանակագոյն կաշեպատ, լանջով և թիկունքով, կաշեայ երկու ճարմանդներ ինկած. երկու կողքերու բեւեռի հետքերէն յայտնի է որ ձեռագիրս արծաթապատ եղած է: Երեսները տաղուած, խաչանիշ գծագրութիւններով: Սկիզբը երկու և վերջը միակ մագաղաթեայ պահպանակներ, աւետարանի մասերով, կիսովին փնտրուած և ցեցակեր: Ընդհանրապէս լաւ պահուած է, յաջորդական կազմերէ անցած, բայց և այնպէս եզերքները ցեցակեր: Չեռագիրս վերջին մէկ էջը, ինչպէս նաեւ ասոր յաջորդող գլխաւոր յիշատակարանն ինկած ու իսպառ կորսուած: Գիրը սեւ մեղանով հասարակ բոլորագիր է: Վերնագիրը սկիզբի էջին վրայ միայն երկու տող, կարմրա-

ղեղ հասարակ երկաթագիր: Սկզբնատառը՝ ընդհանրապէս կարմրաղեղ զարդագրեր, ներքին համարագրութիւնները՝ նոյնպէս: Չարդական մնացեալ մասը՝ լուսանցագրերը և խորաններու, ջրաներկ հասարակ գծագրութիւններ են: Մաշտոցիս երկրորդ ստացողն է մահտեսի Պահատուրի քոյրը՝ մահտեսի Մարը, ի յիշատակ ծնողաց՝ Արեւի և Տիրուհոյ և ընծայուած Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ:

Ը. — 1653ին Տէր Ղազար քահանայ Հալէպի մէջ կը գրէ մեր ձեռագրաց մատենադարանի թիւ 89 փոքր Մաշտոցը, 124 թերթերէ բաղկացած և $21 \times 15 \times 3\frac{1}{2}$ մեծութեամբ: Գրութիւնը միասին է, 20 տողնոց էջերով, և բամբակեայ շատ լաւ յղկուած մագաղաթանման թուղթով: Ունի արեւելեան տոկուն կազմ, տախտակեայ, շագանակագոյն կաշեպատ, լանջով և թիկունքով և երեք հատ կաշեայ ճարմանդներով, որոնց երկուքը ինկած: Կողքերու բեւեռներու հետքերը կ'երեւան. որով ձեռագիրն արծաթապատ եղած է: Մագաղաթեայ պահպանակը չկան, ասոնց տեղ դրուած կան լատիններէն ձեռագրի մը մասերը: Շնորհիւ տոկուն կազմին և ուշագիր գործածութեան, մատենաս մնացած է անաղարտ, զերծ սեւէ ցեցէ և խոնաւութենէ: Գիրը սեւ թանձր մեղանով յաջող բոլորագիր է: Վերնագիրը միայն մէկ տող, կարմրաղեղ սիրուն երկաթագիր, առաջին միակ խորանին տակ: Սկզբնատառը՝ թուով 22, գրեթէ առանց բացառութեան, մեծագիր թռչնագիր են, կարմիր յատակով և կապոյտով խառն, ո՛չ մեծ յաջողութեամբ: Երկրորդական բոլոր սկզբնատառերը յաջող երկաթագիր են, կարմրաղեղ: Լուսանցագրերը, առաջին էջինը, խորանի կից, բաւական սիրուն է, կարմիր և լեզակագոյն. ներքին բոլոր լուսանցագրերը, թիւով 21, միեւնոյն ձեւով են, համեստ: Ունի միակ խորան մը, սկիզբը, պարզ ջրաներկ գծագրութեամբ, լեզակագոյն և կարմիր չորս վարդեակներով:

Թ. — 1653ին, Տէր Ղազար քահա-

նայ Հալէպի մէջ կը գրէ մեր ձեռագրաց մատենադարանի թիւ 90 փոքր մաշտոցը որուն ստացողն է Արարկիւրցի մահտեսի Ղուկաս: Ունի 116 թերթ. մեծութիւնն է $19 \times 14 \frac{1}{2} \times 3$ հրդմբ: Գրութիւնը միասին է, էջերը 20 տողնոց, նիւթը բամբակեայ հասարակ թուղթ. կազմը արեւելեան է, տոկուն, շագանակագոյն կաշեպատ, միայն թիկունքով: Մատենասանցելոյն մէջ արծաթապատ եղած է: Մագաղաթեայ պահպանակներ չունի: Շատ գործածուած և սկզբի մասը բաւական եղծուած ձեռագիր մ'է, թանձր մեղանով յաջող բոլորագիր: Գեղարուեստական

մասը նոյնն է մեր թիւ 89 մաշտոցին հետ, երկուքին ալ ծաղկողն ըլլալով Տէր Ղազար քահանայ: Այս թիւ 89 Մաշտոցին Ս. Աստուածածին և թիւ 90ին Ս. Քառասունը զրուելէն յայտնի կ'երեւայ որ իրարու գրեթէ կից և միեւնոյն բակին մէջ գտնուող այս երկու եկեղեցիները ունէին իրենց առանձին քահանաները և երկուքին մէջ ալ առօրեայ պաշտամունք կը կատարուէր, ինչպէս կ'ըլլայ ներկայիս:

Տէր Ղազար քահանայ ազգին նուիրած է իր զաւակներուն անդրանիկը, Տէր Մկրտիչ քահանայ, որու մասին պիտի գրենք առանձին:

Հալէպ

ԱՐՏԱՌԱՋԻ ԱՐՔԵՊՍ.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(ՍԿԶԲԻՑ ՄԻՆԶԵԻ 70-ԱԿԱՆ ԹԻԱԿԱՆԸ)

ՊԱՏՄԱ-ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

(Շար. տես Բազմալէպ 1934, էջ 362)

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1866 թիւ

Վերականգնող: Գալիս է 1866 թատերաշրջանը: Աւելի կանոնաւոր և ծրագրուած պլանի վրայ է դրուած թիֆլիսի հայ թատրոնը և դա շնորհիւ դերասան Գ. Չմշկեանի ակտիւ գործունէութեան: Ընտրուած է ամենից առաջ թատր. վարչութիւն հետեւեալ կազմով — կառավարիչ, ռէժիսոր, գանձապահ, յուշարար և այլն: Վերակազմուած է և դերասանական խումբը, որի մէջ մտնում են — դերասանուհիներ՝ տ. Սոփիա Նազարեան, Եղիսաբէթ Աբրահամեան, Տ. Քեթեան Արամեանց, Պայծառ Պասուլեանեան. դերասաններ՝ Գէորգ Չմշկեան, Կարապետ Պապուկեան, Միհրդատ Ամերիկեան, Արտաշէս Սուքիասեան, Թովմաս Չարդեղեան, Գ. Միրադեան, Դիւանեան, Եղիշէ Չարդեղեան, իսկ ակորդէններ՝ Արովեան, Աղիբէգ Մելիքեան, Աղիբէգեան, Կարինեան, Շերմազանեան և Մամիկոնեան: Այնուհետեւ մշակուած է և հաստատուած դերասանական խմբի և դերասան-դերասանուհիների պարտականութիւնների կանոնադրութիւնը, որի համաձայն պիէսների ընտրութիւնը յանձնուած է թատրոնական խմբից ընտրուած չորս գլխաւոր դերասանների, իսկ դերասան-դերասանուհիները բաժանուած են կատէզգորիաների և ըստ իրենց արժանիքի էլ վարձատրուում:

կեան, Թովմաս Պասուլեանեան, Միհրդատ Ամերիկեան, Արտաշէս Սուքիասեան, Թովմաս Չարդեղեան, Գ. Միրադեան, Դիւանեան, Եղիշէ Չարդեղեան, իսկ ակորդէններ՝ Արովեան, Աղիբէգ Մելիքեան, Աղիբէգեան, Կարինեան, Շերմազանեան և Մամիկոնեան: Այնուհետեւ մշակուած է և հաստատուած դերասանական խմբի և դերասան-դերասանուհիների պարտականութիւնների կանոնադրութիւնը, որի համաձայն պիէսների ընտրութիւնը յանձնուած է թատրոնական խմբից ընտրուած չորս գլխաւոր դերասանների, իսկ դերասան-դերասանուհիները բաժանուած են կատէզգորիաների և ըստ իրենց արժանիքի էլ վարձատրուում:

Դերասան Գ. Չմշկեանի ձեռագիր արխիւից ձեռք բերինք դերասանական խմբի կանոնադրութիւնը, որն ամբողջութեամբ առաջ ենք բերում այստեղ, պահպանելով ճշտութեամբ բնագրի գրելու ձևը:

ԹԻՖԼԻՋՈՒ ՀԱՅՈՑ ԴԵՐԱՍԱՆԿԱՆ ԽՈՒՄԻ ՆՈՐՈՔ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ 1866 ԱՄԻ

1. Պիէսաների ընտրութիւնը յանձնվում է թատրոնական խումբից ընտրված չորս գլխաւոր դերասաններին. եթէ պիէսաների ընտրութեան մէջ անհամաձայնութիւն ծագի և ընտրողների ձայնը երկու երկու բաժնուի, էն ժամանակ էն կողմի ձայնը աւելի զօրաւոր կլինի, որի հետ կհամաձայնի թուրքի նշանակողը:

2. Դերասանական խումբը կընտրի զրոյից մի անձը թուրքը նշանակելու համար:

3. Դերասանները կբաժանուին կարգ-կարգ:

4. Էն դերասանը որ չունենայ դեր, նոյնպէս իւր բաժինը կստանայ:

5. Դերասանները բաժանվում են երկու կարգ և մի կարգ խօրիստներ. նոյնպէս դերասանուհիք բաժանվում են երկու կարգ:

6. Թատրոնական ստացած փողը կհաւաքվի հաշվով, դերասանների ներկայութեամբ կըհանձնվի գանձապետին և մի ամսից յետ ստանան իւրեանց բաժինը:

7. Առաջին դերասանուհին պէտք է ստանայ առաջին դերասանից 10-ին 1 մանէթ աւելի. իսկ երկրորդ դերասանուհին հաւասար ստանայ առաջին դերասանի հետ:

8. Առաջին կարգի դերասանը կստանայ 10-ից 6 մանէթ, իսկ երկրորդ կարգի 10-ից 4 մանէթ:

9. Բէնէֆիսները նշանակվում է զատկից յետեւ, լինում է շուրտ շուրտ: Բէնէֆիսները միմիայն կստանան Ա. կարգի դերասաններ և Ա. և Բ. դերասանուհիներ. իսկ Բ. կարգին դերասաններին այն զիշերը վարձվեն:

ԴԵՐԱՍԱՆԵՐԻ ԵՒ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

1. Բէպէտէյիէների ժամանակը նշանակվում է կառավարից: Ամենայն դերասան և դերասանուհի պարտական է ներկայ գտնուել նշանակած ժամանակին ամէն կրկնութեանը: 10 րոպէ ուշանող նշանակած ժամանակից առաջին անգամ տալիս է տուգանք իրա բաժին փողից 10 մասին 3 մասը. երկրորդ անգամ 5 մասը և երրորդ անգամ 7 մասը: Չորրորդ անգամ բոլորովին

կարճակվի ընկերութիւնիցը: Էս տուգանքները վերագրեալ կանոնի համաձայն կնշանակի կառավարից:

2. Դերասանը իրաւունք չունի իրա համար նշանակած դերից հրաժարուել: Դերը չսերտողին, ինչպէս վերեւը ասած է կվճառէ տուգանք:

3. Ուշանալու և դերը չստվորելու յարգելի պատճառները հետեւեալներ են. հիւանդութիւն և ուրիշ անկնունելի (անկնունելի) և անսովոր դիպածներ: Էս պատճառների հիման վերայ դերասանը ազատվում է տուգանքից. կառավարիչ և չորս գլխաւոր դերասանների նշանակութեամբ («վկայութեամբ» մատիտով աւելացրած). ով որ վերագրեալ պատճառների հիման վերայ չի կարող գալ կրկնութեանը կամ ներկայացմանը, նա պարտաւոր է 7 ժամ առաջ իմաց տալ կառավարիչին. իմաց չստվորը չնայելով ոչինչ պատճառի կվճառի նշանակած տուգանքը:

4. Դերասանական խումբը բացի վերեւ նշանակած մարդկանցից պէտք է ընտրէ Ա. կառավարիչ, Բ. գանձապետ, Գ. ծախարար, Դ. տոմսակ ծախող, Ե. ռէժիսոր, Չ. սիֆլէօր:

5. Դերասանական խումբը ներկայացման երեկոյին պարտաւոր է ներկայացում նշանակած ժամից մէկ ժամ առաջ գտնուել բեմի վերայ և 15 րոպէ առաջ հագնուել:

Խումբ
Ա. Դերասանուհիք

1. Պայծառ Ֆասուլէճեան
2. Սօփիո Նազարեանց
3. Եղիսաբէթ Աբրահամեան
4. Քէթօ Արամեանց

Բ. Դերասանք

1. Գէորգ Չմշկեան
2. Ֆասուլէճեան
3. Աղիբէգեան
4. Սուքիասեան
5. Չարթեղեան Թովմաս
6. Միրադեան Գ.
7. Դիւանեան
8. Չարթեղեան Եղիշէ

Անդամք

1. Արովեան (այս բառը յետոյ ջնջւած է)
2. Աղիբէգ Մելիքեան
3. Աղիբէգեան
4. Կարինեան
5. Շերմազանեան
6. Մամիկոնեան